

птахами і звірятами на вершину кургану. Степ дзвенів пташиними голосами. Діти відкрили клітки – і жайворонок, дятел, іволга, заєць опинилися на волі. Ось наш жайворонок уже співає в небі; ось він уже лине до землі... Ми стоїмо, зачаровані красою, і переживаємо радість від того, що зберегли життя живим істотам. У такі хвилини в моїй уяві вимальовувалося майбутнє: щороку ми приходимо на вершину кургану, щоб відзначити свято жайворонка” [3, 76]. Таким чином емоційні переживання вчителя і учнів тут проходять через смисложиттєву вертикаль земля-курган – діти-вчитель – птахи-небо, яка є головним виміром серця, що має глибину, тому й кажуть:” до глибини серця”, „глибоко вражений”, „глибоко вдячний”.

Ми розглянули лише один фрагмент введення В.О.Сухомлинським своїх вихованців у глибинні шари етносфери українського народу, але і він може бути ілюстрацією того, як у роки тотальної несвободи мудрий учитель причащав своїх учнів до великих і праведних таїн рідної культури, історії, а через них формував національний менталітет.

Література:

1. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка: В 4-х т. – Т. 2. – М., 1989. – 337 с.
2. Мойсеїв І. Категорії ґрунтового рівня // Храм української культури: (Філософія семіосфери): Посібник-дослідження. – К., 1995. – 464 с.
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям//Вибрані твори в 5-ти т., Т.3. – К.: „Рад. школа”, 1977. – 670 с.
4. Українське народознавство / За ред. С.П.Павлюка. – Львів.: Фенікс, 1994. – 608 с.
5. Франко І.Я. Земле, моя всеплодющая мати // Вибрані твори в 3-х т., Т. 1. – К.: „Дніпро”, 1973. – 760 с.
6. Храмова В. До проблеми української ментальності // Українська душа. – К., „Фенікс”, 1992. – 128 с.
7. Юнг К. Г. Божественный ребёнок: Аналитическая психология и воспитание. СПб. – М.: „Олімп”, 1997. – 400 с.

УДК 377.001.76(477)

Сорока М.Я.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРЕСИВНИХ ІДЕЙ РОСІЙСЬКОГО ДОСВІДУ В МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Анотація. На основі педагогічного аналізу російської моделі децентралізації початкової професійної освіти запропоновано можливі шляхи її застосування під час удосконалення системи професійно-технічної освіти України.

Аннотация. На основе педагогического анализа российской модели децентрализации начального профессионального образования предложены возможные пути ее применения во время усовершенствования системы профессионально-технического образования Украины.

Annotation. On the basis of pedagogical analysis of the Russian model of primary trade education decentralization of the possible ways of its application are offered during the improvement of Ukraine vocational training system.

На початку ХХІ ст. в умовах глобалізації та інформатизації суспільства змінюються пріоритети професійної підготовки фахівців. Ринок праці потребує докорінного підвищення якості професійної освіти, високого рівня кваліфікації, яку здобуває майбутній робітник. Нині гостро стоїть питання забезпечення конкурентоспроможності трудового потенціалу країни.

Учасники загальноукраїнської дискусії щодо подальшої долі системи професійно-технічної освіти єдині в тому, що вона потребує оновлення, приведення у відповідність до потреб інформаційно-технологічного суспільства, врахування динамічних змін на ринку праці, покращення соціального захисту викладачів, майстрів виробничого навчання та учнів, модернізації матеріально-технічної бази навчальних закладів, сучасного науково-методичного забезпечення підготовки висококваліфікованого виробничого персоналу. Для цього необхідно змінити структуру системи ПТО України відповідно до світових тенденцій. Держави Європейського союзу одним із пріоритетних шляхів розвитку освіти вважають її децентралізацію та регіоналізацію, що мають всезагальний характер і є, безперечно, важливою проблемою сучасної психолого-педагогічної науки і практики.

Реалізація комплексу складних завдань, що стоять перед професійно-технічною освітою, потребує всебічного вивчення реорганізаційних процесів у системах освіти пострадянських країн. Найбільші радикальні реформи у підготовці кваліфікованих робітників розпочалися в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. в Російській Федерації. Звернення до російського досвіду зумовлено низкою причин, серед яких головними, на нашу думку, є: ідентичність систем освіти, які потребують модернізації; подібність соціально-економічних умов, пов'язаних зі становленням ринкової економіки, посиленням конкуренції на ринку праці та розвитком ринку освітніх послуг; багатолітня співпраця й орієнтація керівників освіти Російської Федерації на висновки експертів міжнародних організацій (ЮНЕСКО, Європейського фонду освіти, Організації економічного співробітництва та розвитку, Міжнародної організації праці та ін.).

Аналіз структури систем освіти для підготовки кваліфікованих робітників показав, що передача професійної освіти Російської Федерації на регіональний рівень призвела до інтенсивної реструктуризації мережі та створення інтегрованих навчальних закладів початкової та середньої професійної освіти. В Україні в умовах стрімких змін у всіх сферах діяльності теж виникає необхідність змінити структуру професійної освіти, впровадити принципово нові форми підготовки кваліфікованих робітників і фахівців. Досвід країн пострадянського простору, зокрема Росії, щодо організаційно-педагогічних умов розвитку системи підготовки кваліфікованих робітників у період її регіоналізації в порівняльному педагогічному плані в нашій країні широко не вивчався. Разом з тим в Україні спостерігається особливий інтерес до цього досвіду. Отже завданням нашої статті є окреслення можливостей використання прогресивних ідей, досвіду децентралізації та регіоналізації початкової професійної освіти Російської Федерації у розбудові професійно-технічної освіти України.

Роль профтехосвіти як найважливішого чинника розвитку економіки, трудових ресурсів та якості робочої сили постійно зростає. Однак наша освіта, на жаль, досі готує кадри без урахування потреб працедавців, внаслідок чого спостерігається перевиробництво незатребуваних ринком праці спеціалістів із вищою освітою при одночасному скороченні обсягів підготовки кваліфікованих

робітників для галузей економіки і соціальної сфери. Посилення самостійності регіонів у вирішенні різноманітних проблем розвитку економіки ще не знаходить відображення в скерованості освітньої системи на задоволення регіональних запитів. У свою чергу, замовники кадрів, місцеві бюджети не націлені на надання допомоги установам професійної освіти в реформі підготовки кадрів, яка повинна брати до уваги запити виробництва, забезпечувати учнів знаннями й уміннями в галузі передових технологій.

Національна доктрина розвитку освіти в Україні (2002 р.) передбачає децентралізацію управління системою профтехосвіти і посилення процесів регіоналізації [6]. На її виконання були прийняті рішення, спрямовані на оновлення системи підготовки кваліфікованих робітників, більш дієвий соціальний захист усіх учасників навчально-виховного процесу, створення умов для професійного зростання педагогічних працівників тощо. Прийнята Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти.

Процес децентралізації управління освітою в Україні, зокрема перерозподіл частини функцій і повноважень Міністерства освіти і науки нижчим рівням системи управління професійно-технічною освітою вже розпочався. Для напрацювання нових підходів щодо управління системою ПТО у 2007-08 рр. фінансування ПТНЗ Львівської, Харківської областей та м. Києва в умовах експерименту здійснювалося з обласних бюджетів за рахунок коштів субвенції з державного бюджету. Перші результати децентралізації свідчать як про певні позитивні, так і негативні тенденції, що мають місце в цих областях. Головною проблемою є, звичайно, неузгодженість рішення про передачу фінансування ПТНЗ на регіональний рівень із законодавством України. Продовження цього експерименту потребує, на нашу думку, делегування додаткових функцій регіональним органам управління освітою та відповідного законодавчого поля. Безумовно, ця робота має здійснюватися тільки з ініціативи регіональних органів управління освітою та за погодженням з громадськістю.

Побудова регіональної моделі профтехосвіти – доволі непросте та розтягнуте в часі завдання, а прогнозування наслідків децентралізації та регіоналізації системи ПТО є складною ймовірнісною проблемою. Відомо, що будь-яка організаційна перебудова, пов'язана з внесенням кардинальних змін у чинну систему, викликає прагнення до стабілізації, часто шляхом повернення до початкового стану. Це спостерігається і в реаліях професійної освіти, коли всупереч об'єктивним тенденціям децентралізації висувуються пропозиції щодо повернення у звичний стан директивного розподілу потоків трудових ресурсів, централізованого навчально-методичного забезпечення, урізування прав навчальних закладів [2, 63-64].

Російські науковці розробили базові принципи модернізації початкової професійної освіти: державні гарантії загальнодоступності та якості, соціальна відкритість, практикоорієнтованість, державно-громадське управління, автономізація закладів, наступність стандартів, незалежне оцінювання якості, фінансування за кінцевими результатами, оновлення концепції та методики навчання та виховання, увага до кадрового забезпечення закладів ППО [9]. Керуючись цими принципами, можна забезпечити випереджувальний розвиток системи ППО, адекватний змінам, що відбуваються в країні та світі.

Загальнотеоретичні дослідження регіоналізації системи освіти виконали В. Аверкін, С. Батишев, Б. Вулфсон, О. Джуринський, М. Іванов, Г. Лукін,

З. Малькова, Ю. Пультуржицький. Теоретико-методологічною основою модернізації початкової професійної освіти в умовах ринку праці та соціального партнерства, що формується, є роботи А. М. Новікова, В. А. Полякова, І. П. Смірнова. Організаційні, змістові та нормативно-правові основи реалізації в регіонах принципів державної політики у сфері початкової професійної освіти, умови ефективного розвитку регіональної системи професійної освіти розглянуті в роботах Л. А. Гараніна, А. Т. Глазунова, Г. С. Гревцева, В. І. Мігалья, Є. В. Ткаченко. Нові моделі управління професійною освітою і розвитком соціального партнерства дослідили Ю. Л. Деражне, Ф. Є. Довжко, В. Б. Золотарьова, К. Г. Кязімова, М. В. Нікітіна, Г. М. Романцева. Значний внесок у дослідження проблеми управління навчальним закладом внесли В. П. Беспалько, А. А. Орлов, М. М. Поташник, П. І. Третьяков, Т. І. Шамова. Методика оцінювання результативності й ефективності діяльності регіональних органів професійної освіти та методичних служб розкриті в працях В. Б. Золотарьова, І. І. Каліни, А. С. Ферцева. Теоретико-методологічні основи децентралізації та регіоналізації початкової професійної освіти досліджено в дисертаціях Ю. В. Баскова, Г. С. Гревцева, Є. Є. Деєва, А. В. Елістратова, І. О. Жигалової, З. М. Соловйової, В. С. Ушакова та ін. Модернізацію професійної освіти науковці вважають імперативом подальшого розвитку російської економіки. Це пояснюється комплексом соціально-економічних причин, пов'язаних із новим викликом часу: потреба населення в соціальній захищеності на ринку праці шляхом здобуття професії з необхідним рівнем кваліфікації; зміна та збільшення різноманітності форм зайнятості населення в умовах розвитку підприємств різних форм власності; розширення можливостей самореалізації працівників у професійній діяльності; формування нових ціннісних орієнтирів і навичок підприємницької діяльності; більш рання мотивація молоді до праці [3, 22-34]. Вагомим результатом наукових досліджень стало усвідомлення ролі та значення професійної освіти в економічному розвитку країни.

Аналіз досвіду децентралізації управління професійною освітою, прогнозування підготовки кадрів, розроблення регіональних програм розвитку в РФ дозволяє запропонувати методіку формування прогностичних моделей розвитку професійної освіти, яка враховує нові економічні умови й чинники, що мають визначальний вплив на систему початкової професійної освіти. В якості основних орієнтирів визначено:

- регіоналізацію ППО, як системотвірний чинник, що впливає на розвиток усіх економічних і соціальних сфер регіону;
- розроблення прогнозу підготовки робітничих кадрів з урахуванням потреб ринку праці та очікуваної динаміки його зміни;
- виокремлення можливих напрямів співпраці різних суб'єктів соціального партнерства (державних органів управління, асоціацій роботодавців, торгово-промислових палат, профспілок тощо).

Для того, щоб ефективно прогнозувати й управляти системою професійної освіти як єдиним цілим, необхідне вдосконалення механізму взаємодії ланок виробничої, управлінської, освітньої і суспільної структур. Розроблення прогнозу підготовки кадрів допомагає усвідомити, що професійна освіта є інвестицією, яка дасть результати, а не просто видатком. Водночас освітня політика не може базуватися тільки на перспективній стратегії розвитку регіону, а повинна опиратися на поточні потреби ринку праці. Велике значення має забезпечення

широких соціальних верств інформацією про конкретні потреби ринку праці в кадрах, можливостях і перспективах здобуття професійної освіти. Тому стратегічною метою є перетворення професійної освіти в засіб забезпечення ресурсної стабільності. Ця політика повинна в подальшому знайти відображення в побудові багаторівневих і багатофункціональних освітніх проектів [3, 139-155].

Складність формування регіонального замовлення системі початкового професійної освіти регіону пояснюється необхідністю всебічної теоретичної експертизи й апробації на практиці такого прогнозу. Найважливішим чинником формування регіонального замовлення для системи ПТО є передбачення подальшого посилення самостійності регіонів у забезпеченні своєї потреби в кадрах. З цією метою необхідно на рівні регіону доказово сформулювати ключові напрями розвитку системи професійної освіти: скільки необхідно навчальних закладів і якого рівня та профілю, а також визначити зміст професійної підготовки, адекватний регіональним потребам виробництва та сфери послуг. Досвід Росії показує, що ця проблема має два можливі шляхи вирішення. Перший – значне посилення фінансування за рахунок бюджетних та інших джерел, передусім безпосередніх замовників кадрів, працедавців. Другий – створення ресурсних центрів за кожним профілем професійної освіти, де зосереджено сучасне навчальне устаткування та обладнання для практичної підготовки учнів.

Прогнозуючи регіональну потребу в кадрах, слід враховувати і зміни, пов'язані зі зростанням ролі науки та високих технологій у роботі базових галузей, виробництв. Це, передусім, радіоелектроніка, комп'ютерна техніка, використання нових методів оброблення сировини і новітніх матеріалів, впровадження нових способів безвідходного виробництва тощо. Такі прогнози повинні враховуватися при формуванні регіонального замовлення для системи професійної освіти [2, 68].

Проектуючи нормативно-правове забезпечення, що регулює діяльність ПТНЗ у нових умовах, доцільно одночасно в межах експерименту розробити: нові технології фінансування навчальних закладів, де в основу нормативних коштів буде закладено вартість реалізації освітньої програми, а не витрати на утримання закладу, при цьому вивести за межі нормативу вартість комунальних послуг, обсяг витрат, пов'язаних з оплатою праці, оскільки вони різні в регіонах, а також соціальну складову витрат на учнів (стипендії, харчування, утримання дітей-сиріт тощо); моделі фінансування, орієнтовані на результат; моделі освітнього кредитування; модель формування цільового капіталу. Особливо важливо продумати і розробити механізми фінансування виробничої практики учнів.

У ряді регіонів Росії зроблена спроба активного включення муніципальних органів у процес управління закладами початкової професійної освіти. Однак фактична муніципалізація системи початкової професійної освіти, на погляд деяких науковців і практиків, рівнозначна її роздержавленню, оскільки влада поступово звільняє себе від відповідальності за реалізацію державних гарантій прав громадян у сфері освіти [1, 15-16]. До цього додамо, що українські профтехосвітяни найбільше стурбовані тим, що у місцевих адміністраціях з'являються можливості чинити тиск на регіональних керівників професійно-технічної освіти з метою перепрофілювати ПТНЗ в інші навчальні заклади, або взагалі забрати „зайві” приміщення, як це сталося з дитсадками, яких тепер у деяких областях катастрофічно не вистачає. Тому будівлі та земельні ділянки навчальних закладів обов'язково мають залишатися на державному балансі.

Пошук оптимального шляху врівноваження важелів автономізації навчальних закладів і насичення ринку праці необхідними для регіональної економіки кваліфікованими робітниками вимагає вдосконалення чинної законодавчої бази. Потребують доопрацювання такі питання, як: процедури відкриття, закриття та об'єднання навчальних закладів; розроблення та впровадження нової системи управління ПТНЗ (наприклад розмежування функцій управлінської ради та керівника закладу); розширення права власності навчального закладу (права придбання та продажі майна); посилення відповідальності навчальних закладів за отримане фінансування та майно, а також за досягнуті результати у навчально-виробничій та фінансово-господарській діяльності. Принцип багатозасновництва дозволить залучити в систему професійної освіти додаткові ресурси, водночас унеможлививши вилучення з неї будь-яких матеріальних фондів недержавними співзасновниками.

Органам управління в Україні слід активніше підтримувати збільшення інвестицій підприємств у професійну освіту та підготовку кадрів, запроваджувати податкові пільги, що передбачають вирахування витрат підприємства на підготовку кадрів із оподаткування. Аналогічні податкові пільги слід передбачити для приватних осіб, що інвестують кошти у професійну освіту та підготовку кадрів. Треба ширше залучати ресурси Фонду зайнятості та інших джерел для перепідготовки безробітних із числа молоді та дорослого населення, а також стимулювання їхнього працевлаштування.

Залучення роботодавців до процесу реформування професійно-технічної освіти вимагає налагодження ефективного механізму соціального партнерства з метою спільного з роботодавцями розроблення навчальних програм, атестації випускників та їхнього подальшого працевлаштування. Потрібна нова система оцінювання якості підготовки кваліфікованих кадрів за участю замовників і соціальних партнерів: союзів роботодавців, торгово-промислових палат, профспілок тощо.

Позитивно, що передача навчальних закладів на регіональний рівень призводить до інтенсивної реструктуризації мережі та створення інтегрованих навчальних закладів професійної освіти. В умовах стрімких змін у всіх сферах діяльності суспільства виникає необхідність за прикладом російських колег змінити не лише підпорядкованість, а й структуру навчальних закладів, розробити та впровадити їх принципово нові типи (професійні коледжі, ресурсні центри тощо). Безумовно, це потребує супроводу педагогічної науки, зорієнтованої на пошук інноваційних підходів щодо добору і структурування змісту освіти, обґрунтування та практичне втілення в експериментальних закладах нових ідей, концепцій, методів і технологій професійної підготовки [7, 12].

Важливим завданням є впровадження сучасних стандартів професійно-технічної освіти, які забезпечують взаємозв'язок загальнодержавної та регіональної складових змісту навчання та раціональне співвідношення між ними, дозволяють перейти на підготовку з інтегрованих професій. Дуже цікавими для нас є напрацювання російських науковців щодо створення Державних освітніх стандартів ППО, які відповідали б вимогам регіоналізації та децентралізації професійної освіти. Передусім це модульно-компетентністний підхід, який розглядається в якості інструменту модернізації професійної освіти.

Розробляючи стандарти професійної освіти, важливо забезпечити співпрацю представників навчальних закладів, Міністерства освіти і науки, Міністерства

праці та соціальної політики, галузевих міністерств, регіональних управлінь освіти і центрів зайнятості, а також науково-дослідних інститутів, навчально-методичних центрів, асоціацій роботодавців, підприємств різних форм власності. На чільному місці стоїть удосконалення змісту освіти та посилення ролі працедавців у його формуванні, які повинні вибирати, що потрібно знати і вміти майбутнім працівникам їхніх підприємств. Добір змісту професійної підготовки необхідно здійснювати на основі постійного системного аналізу виробництва, перспектив його розвитку, відбору, вивчення, узагальнення і використання наукової та виробничо-технологічної інформації про нові матеріали, технології у різних галузях промисловості, сільського господарства та сфери послуг. Розроблення змісту професійної освіти кваліфікованих робітників вимагає науково обґрунтованих підходів у визначенні загальнодержавного і регіонального компонентів, співвідношення гуманітарної, загальнотехнічної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки з урахуванням рівня попередньої освітньої та професійної підготовки, мотивації до неперервної освіти і продовження навчання.

Одним із найважливіших засобів підвищення ефективності професійної підготовки трудових ресурсів є моніторинг професійно-технічної освіти, що передбачає цілеспрямоване, планомірне діагностичне відстеження й аналіз фактичного стану виконання обов'язкового мінімуму змісту, обсягу навчального навантаження та рівня підготовки випускників ПТНЗ відповідно до вимог Державних стандартів. Особливу роль відіграє визначення якості професійно-технічної освіти учнів і випускників, тобто оцінювання фактичних результатів навчання. У цьому контексті постає необхідність розроблення критеріїв оцінювання якості підготовки робітничих кадрів, а це і моніторинг якості професійної освіти, і створення умов для незалежної атестації рівнів кваліфікації випускників і навчальних закладів загалом, запроваджений в різних регіонах Росії, зокрема у м. Москва.

Основою підвищення якості професійної освіти є: розширення академічних свобод навчальних закладів у формуванні змісту навчальних програм шляхом скорочення обсягу загальнодержавного компоненту на користь регіональному (у ППО Росії – до 40 %). Принципово новим механізмом оцінювання якості підготовки випускників, може стати, на нашу думку, національна система сертифікації кваліфікацій. Для її розроблення передусім необхідно завершити оновлення переліків професій і спеціальностей з метою їх наближення до світових тенденцій розвитку професійної освіти і ринку праці. Перелік робітничих професій, за якими ведеться підготовка у РФ, скорочено у п'ять разів.

Для вирішення завдань, що постають в умовах децентралізації та регіоналізації профтехосвіти, необхідні зміни в діяльності педагогічних колективів навчальних закладів. Відомо, що на якість підготовки учнів великий вплив має фахова компетентність і педагогічна майстерність викладачів і майстрів виробничого навчання. Досягти вершин творчості та самореалізації в професії випускники ПТНЗ зможуть лише за наявності педагогічного персоналу з високим рівнем професіоналізму, що також потребує низки заходів [4, 9].

Нові технології навчання, потреби розвитку персоналу на виробництві вимагають налагодження контактів навчальних закладів з підприємствами різної форми власності. Співпраця сучасних ПТНЗ із соціальними партнерами повинна мати багатоаспектний характер і здійснюватися в різних напрямках [8, 38]. З питань

управління діяльністю навчальних закладів мають створюватися управлінські й опікунські ради, консультаційні пункти. З метою визначення реальних і перспективних потреб у підготовці кваліфікованих робітників методику вивчення ринку праці та формування прогнозів підготовки робітничих кадрів, про які йшлося вище, треба розробляти за участю соціальних партнерів. Постійно посилюючи вплив регіонального компонента, залучаючи кошти роботодавців і підприємств, треба зробити фінансування закладів справді багатоканальним. На нашу думку, доцільно використовувати досвід Російської Федерації з метою розширення соціального діалогу в розвитку трудових ресурсів, визначення функцій учасників соціального партнерства, їхніх прав, обов'язків та інших умов участі соціальних партнерів у професійній освіті.

За минуле десятиліття відбулися значні зміни в соціально-економічному розвитку України і, відповідно, у профтехосвіті. Тому постала гостра необхідність оновлення Закону України „Про професійно-технічну освіту” (1998 р.) та інших законів, зокрема: „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, „Про вищу освіту” з метою реального впровадження ступеневої професійної освіти, забезпечення наступності її змісту, створення ПТНЗ нових типів, розширення їх функцій у післядипломній освіті, вдосконалення діяльності науково-методичних установ ПТО. Актуальними є підвищення ефективності управління на всіх рівнях, поліпшення фінансування підготовки робітничих кадрів та їх ресурсного забезпечення, а також реальних соціальних гарантій учням і випускникам профтехосвіти [5, 8-9].

Таким чином, щоб система професійно-технічної освіти еволюціонувала в потрібному напрямку, треба здійснити комплекс заходів, спрямованих на розвиток зайнятості, ринку праці та освітніх послуг, приведення обсягів і структури підготовки кадрів у відповідність до потреби суспільства та роботодавців. На їх вирішення має бути спрямований національний проект в галузі професійної освіти, механізм реалізації якого має включати ринкову саморегуляцію, децентралізоване адміністративне управління, реструктуризацію мережі навчальних закладів і регіоналізацію інфраструктури ПТО, налагодження ефективного соціального партнерства зі збереженням державного впливу на професійну підготовку трудових ресурсів.

Надалі головним завданням буде: постійне оновлення змісту професійної підготовки з урахуванням динамічних змін в економіці, техніці та технологіях; створення і впровадження державних стандартів професійної підготовки з усіх напрямів; запровадження сучасних методів навчання дорослих; забезпечення варіативності та гнучкості освітньо-професійних програм відповідно до змін на ринку праці та попиту на професії. Подальша модернізація системи професійно-технічної освіти потребує, на наш погляд, наукових досліджень змісту, форм і методів, інноваційних педагогічних технологій, а також дидактичних принципів функціонування цієї складної і вкрай потрібної для держави галузі освіти з урахуванням її переходу на регіональне управління.

До основних напрямів використання зарубіжного досвіду з метою входження професійно-технічної освіти України до світового освітнього простору відносимо: раціональне управління системою підготовки кваліфікованих робітників; нові організаційні форми професійної підготовки відповідно до умов конкретної галузі; добір змісту професійного навчання на основі випереджувального підходу; інформатизацію навчально-виховного процесу з використанням сучасної

комп'ютерної та телекомунікаційної техніки; співпрацю зі службою зайнятості та соціальними партнерами; правове забезпечення профтехосвіти; прийняття відповідних законів, що регламентують діяльність навчальних закладів і замовників кадрів.

Література:

1. Аверкин В. Н. Приоритеты реформирования начального профессионального образования в Новгородской области. – В сб. Инновации в российском образовании. Начальное профессиональное образование 2000. – М.: Изд-во МГПУ, 2000. – С. 14-27.
2. Гревцев Г. С. Методика формирования регионального заказа системе начального профессионального образования: опыт Липецкой области: [Электронный ресурс]: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. – М.: РГБ, 2003 (Из фондов Российской Государственной библиотеки). Повний текст: <http://diss.rsl.ru/diss/03/0481/030481001.pdf>.
3. Жигалова И. А. Формирование образовательного пространства начального профессионального образования в федеральном округе [Электронный ресурс]: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.09. – М.: РГБ, 2005 (Из фондов Российской Государственной Библиотеки). Повний текст: <http://diss.rsl.ru/diss/05/0675/050675032.pdf>.
4. Качаловський П. Головне завдання профтехосвіти – підготовка кваліфікованих робітничих кадрів // Професійно-технічна освіта. – 2008. – № 1. – С. 9-10.
5. Кремень В. Г. Стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні (Виступ у Верховній Раді України на Дні уряду) // Професійно-технічна освіта. – 2003. – № 2. – С. 6-9.
6. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – № 33. – С. 4-5.
7. Ничкало Н. Г. Наукові школи з професійної педагогіки: Європейський контекст // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. праць. Вип. 9. – Київ-Вінниця: ДОВ „Вінниця”, 2006. – С. 4-12.
8. Паржницький В. Удосконалення діяльності ПТНЗ в умовах регіоналізації // Професійно-технічна освіта. – 2008. – № 1. – С. 36-39.
9. Смирнов И. П., Поляков В. А., Ткаченко Е. В. Новые принципы организации начального профессионального образования. – М.: Издательский отдел НОУ ИСОМ, 2003. – 32 с.

УДК 378;371

Тімець О.В.

СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ГЕОГРАФА

Анотація. У статті висвітлюються специфічні особливості розвитку професійної компетентності вчителя-географа.

Аннотация. В статье освещаются специфические особенности развития профессиональной компетентности учителя-географа.

Annotation. Specific features of development of professional competence of teacher of geography lights up in the article.